

IZGUBLJENI GLASOVI NIRVANE

Marko Raguz

Cirkulacija društvenih procesa se zasniva na manipulacijama koje se tiču ljudske psihe, njene podsvijesti i seksualnosti. Pri tome se odvija proces potiskivanja, i upravljanja ljudskom seksualnošću. Ekonomsko tržište, medicina i vojna tehnologija jako dobro poznaju način na koji spomenute kategorije žive u ljudskom organizmu, čime vješto upravljaju, kako bi se izrabljivački ustroj tržišta (koje je jedna forma modernog ropstva) mogao ostvarivati. Može se ustvrditi da današnje institucije pokazuju neuspjeh u upravljanju ljudima. Čak i Crkva, koja ima višemilenijsku tradiciju, pokazuje neuspjeh, kada je u pitanju to upravljanje. Sigmund Freud je dijagnosticirao fenomene podsvijesti i snova, odnose potiskivanja i memorije, i njegovo učenje je ugrađeno u terapijske prakse moderne neuro-psihijatrije i psihologije. Međutim, to ne znači da neuro-psihijatrija ima uspjeha na planu ukupnog društva. Tome neuspjehu svjedoče ratovi, koji izbijaju svakih nekoliko decenija. Procesi potiskivanja i zloupotrebe čovjekove seksualnosti postaju preveliki, što dovodi do zagušenja cirkulacije društvenih tokova.

Rezultat toga je "otpuštanje" ljudskih instinkta, što je otvaranje pandorine kutije. To razulareno zlo je možda i stvarna priroda čovjekovog mentaliteta, koji je sklon zločinu, o čemu čitamo u dramama iz vremena antike ili Shakespearea.

Industrijalizacija je unijela neke promjene, ali nije uspjela da mimoide potiskivanje. Ideologija, koja upravlja društvima, zloupotrebljava memoriju, tako što falsificira istoriju i utvrđuje istine koje sežu samo onoliko duboko koliko je njeno vlastito trajanje, dok se ono što je bilo ranije izlaže "potiskivanju", koje kao takvo podriva psihologiju svakodnevnice. Provaljivanje potisnutog se često tumači kao psihološki problem, premda samo društvo upravlja spomenutim procesima potiskivanja, koji su osnova moderne ideologije i političkog sistema. Religija ide niz dlaku tim procesima, jer ne može da ponudi adekvatne odgovore na spomenute probleme. To zahvata život svakog čovjeka, jer se u jednom životu dogodi pukotina te vrste, a u međugeneracijskim relacijama problemi psihologije dobijaju čudnovate forme.

U svoje vrijeme su Freuda smatrali neozbiljnim, a njegove interpretacije snova nerealnim. Međutim, čini se da upravo stoga što moderne institucije doživljavaju fijasko na području cjeloživotnog i međugeneracijskog upravljanje psihom, otkriva zašto Freudovo učenje nije uspjelo kao institucionalizirana terapijska praksa. Stoga se pouzdano može u/tvrđiti da je njegovo učenje ispit budućnosti, jer tek kad institucije uspiju na adekvatan način riješiti razvoj kolektivne i individualne psihe i seksualnosti, tek tada će ljudski rod biti oslobođen stalnih erupcija potisnutog, time i ratova i zločina, individualnih i socijalnih anomalija i deformacija. Freud je tvrdio da se civilizacija zasniva na stalnom podjarmljivanju ljudskih nagona. Herbert Marcuse u svojoj interpretaciji učenja Freuda u knjizi *Eros i civilizacija – Filozofsko istraživanje Freuda* piše: "Koncentracioni logori, masovna istrebljenja, svjetski ratovi i atomske bombe nisu nikakav "povratak u barbarstvo", nego nepotisnuta implementacija dostignuća moderne znanosti, tehnike i dominacije. A najdjelotvornije podjarmljivanje i uništavanje čovjeka po čovjeku dešava se na vrhuncu civilizacije, kada se čini da materijalne i intelektualne tekovine čovječanstva dopuštaju stvaranje istinski slobodnog svijeta."

Psihologija čovječanstva se mijenja s procesima industrijalizacije i kompjuterizacije, čak u mjeri da postaje suvišna. Ukoliko čovjek postane hibrid organskog bića i kompjutera – memorija, podsvijest i seksualnost će postati balast, kojeg je potrebno odbaciti. Ali da li će pri tome čovjek ostati čovjek, kakav nam je poznat. Pitanje je da li je neriješen problem njegove psihologije

razlog da se on liši svoje individualnosti i obrati u rob/ot/a bez pamćenja, koji je programiran da radi i ratuje. Savremeni čovjek još to nije postao, ali intervencija moderne tehnologije kao da ga usmjerava u tome pravcu. Freud i Marcuse su svoje istraživanje ljudske psihe sprovodili u prošlom stoljeću, prije i poslije svjetskih ratova, ali u današnjem vremenu se sve to dodatno zakompliciralo, jer je tehnologija upregla sve ljudske procese na nepredviđen način. Sada jedna virtuelna stvarnost ulazi u podsvijest čovjeka, čime gospodari njegovim bićem. Bez te infiltracije tehnologije u podsvijest ne bi moglo biti ostvareno upravljanje ljudima putem tehnologije.

To istovremeno i mijenja prirodu ljudske psihe, koja je kao takva postojala ne tako davno, prije nekoliko decenija, u vrijeme Freuda ili njegovog interpretatora Marcusea, koji ističe: "Čovjek stječe sposobnost pažnje, pamćenja i suda. Postaje svjestan, misleći *subjekt*, upregnut u racionalnost koja mu se nameće izvana." Mi vidimo da virtuelne društvene mreže preko interneta upravljaju ljudskom seksualnošću, jer se zasnivaju na principima upravljane projekcije. Milioni ljudi širom svijeta su izloženi seksualnim projekcijama putem interneta, jer u virtuelni prostor unose ono što u stvarnom svijetu ne može biti zadovoljeno, a psihološke manifestacije svega toga se koriste kao sredstvo kontrole i manipulacije čovjekovom psihom, ponašanjem i seksualnošću.

Marcuse piše o psihologiji "prvobitne horde", koja je patrijarhalna, jer se zasniva na odnosu vladajućeg oca, koji kastrira sinove, koji ga žele eliminirati, kako bi njihova seksualnost bila zadovoljena. Na te procese "prvobitne horde" su se nakalemile moderne institucije koje upravljaju procesima seksualnosti i psihologije, ali još uvijek nemaju adekvatne mehanizme da se agonalni princip izbjegne, a koji rezultira zločinima i ratovima. U pomenutoj knjizi Marcuse navodi: "Efikasno podjarmljivanje nagona represivnim kontrolama ne nameće priroda, nego čovjek. Prvobitni otac, kao arhetip dominacije, pokreće lančanu reakciju porobljavanja, pobune i pojačane dominacije, što označava povijest civilizacije. Ali neprestano, još od prve, pretpovijesne ustanove dominacije nakon prve pobune, potiskivanje izvana potpomaže potiskivanju iznutra: neslobodni pojedinac vrši introjekciju svojih gospodara i njihovih naređenja u svoj vlastiti duševni aparat." Oslobođanje potisnute prošlosti se ne ostvaruje u njenom izmirenju sa sadašnjošću, stoji kod Marcuse-a.

Postojanje drveća je, moglo bi se braniti, zasnovano na principu nirvane. Drveće putem svog korijenja crpi "hranu" iz zemlje i razvija se u ritmu godišnjih doba. U suštini je to stanje nirvane, za kojom čezne čovjek. Tibetanski hodočasnici su najbliži tom poimanju nirvane sa svojim stilom života. Međutim, čovjekova psihologija je dokaz da je takva nirvana zapravo nemoguća i da je njena suština smrt, to jest promjena supstance bića, prelazak u supstancu zemlje, odnosno prelazak u stanje tokom kojeg vanjske prisile ne remete protok vremena.

Čovjek unutar društva se mora odricati zadovoljstva u korist rada. Evo kako o tome promišlja Marcuse: "Iza načela zbiljnosti počiva temeljna činjenica Ananke ili oskudice (*Lebensnot*), što znači da se borba za opstanak odvija u svijetu isuviše siromašnom za zadovoljenje ljudskih potreba bez neprestanog ograničenja, odricanja i odlaganja. Drugim riječima, da bi se jedno zadovoljenje omogućilo potreban je *rad*, manje više bolne pripreme i poduhvati za nabavku sredstava radi zadovoljenja potreba. Za vrijeme trajanja rada, koji zauzima praktički čitavu egzistenciju odraslog individuuma, užitek se "zadržava" a bol prevladava." Čovjeku se nameće princip izolacije, kako bi se moglo upravljati životinjskim nagonima. Atomiziranje je sredstvo da se uspostavi sistem radnih funkcija kojima se radnik mora prilagoditi na štetu vlastite prirode. U vrijeme kompjuterske ere, čovjek postaje produžetak aparata koji djeluje na njegovu psihu i podsvijest.

Marcuse je napisao u *Erosu i civilizaciji* i ovo: "A on postaje sve otuđeniji što je podjela rada specijaliziranija. Ljudi ne žive svojim vlastitim životima, nego izvode unaprijed određene funkcije. Dok rade oni ne zadovoljavaju svoje vlastite potrebe i sposobnosti, nego rade u *otuđenju*." Društvo upošljava spolnost kao sredstvo za koristan cilj (to jest rad) zapisano je u ovoj knjizi. Represivna vlast pokušava regulirati životne procese u javnom prostoru, svodeći postojanje na jedan suženi broj pravila ponašanja i zakona, dok se sve ostalo pokušava izložiti potiskivanju. Najveći broj životnih fenomena egzistira "pod pritiskom" i u potisnutom obliku. Ukoliko se "izlije" u javni prostor, to se kažnjava kao incident ili simptom bolesti, a ukoliko se guta ili potiskuje, onda se okolina ponaša kao da to ne postoji. Sam javni prostor postoji kao protočni bojler nametnutih informacija, pri čemu "policajci duha" upravljaju procesima cenzure i auto-cenzure.

Marcuse piše da porijeklo potiskivanja vodi do porijekla nagonskog potiskivanja, koje se događa u vrijeme ranog djetinjstva, a superego je nasljednik Edipovog kompleksa: "Štaviše, 'trauma rođenja' oslobađa prve izraze nagona smrti – poticaj na povratak u Nirvanu maternice – i zahtijeva kasnije kontrole toga poticaja." Toga je bio svjestan i pjevač benda "Nirvana", Kurt Cobain, koji je snimio jedan muzički album, upravo pod nazivom "In Utero" (U maternici). Uistinu je čovjek u majčinom stomaku, spojen pupčanom vrpcom, kao drvo sa svojim korijenjem, u stanju nirvane. Rođenje je prvo cijepanje i nemogućnost dosezanja prvobitne Nirvane tokom života čovjeka tjera prema Thanatosu, obećanom ostrvu izgubljene nirvane, to jest smrti. Ostalo je grčevita egzistencijalna borba. Može biti da je ta nirvana samo bljesak Raja, o kojem govore religije. U tom smislu Marcuse piše: "Štaviše, njih pojačavaju tabui koje Freudova hipoteza tako efikasno krši: ona ne vodi natrag do zamisli raja koji je čovjek izgubio zbog svojeg grijeha prema Bogu, nego do dominacije čovjeka po čovjeku, koju je uspostavio sam zemaljski otac-despot, a produžila neuspjela ili nepotpuna pobuna protiv njega."

Svjetovi oca i svjetovi majke su linija cijepanja bitka i u tom cijepanju se krije klica zemaljskog prokletstva. Ta pukotina vuče svoje porijeklo još od biblijskih Adama i Eve, jer je njihov grijeh zakotrljao zemaljsku sudbinu čovjeka, obilježenu prokletstvom. Tokom svog putovanja zemaljskom dolinom suza čovjek sanja o stanju nirvane, koju je izgubio, ali koju možda ponovo može pronaći. Živimo vrijeme patrijarhata, kada očevi imaju u svojim rukama kormilo života, ali u davnoj prošlosti se živjelo i vrijeme matrijarhata. Ta snaga se ne smije zanemariti, premda je izložena potiskivanju. Marcuse nam je u knjizi povjerio jedan zapis o tome: "Transformacija načela užitka u načelo izvedbe, koja pretvara despotski monopol oca u ograničeni odgojni i ekonomski autoritet, mijenja i izvorni predmet borbe: majku. U prvobitnoj hordi, lik željene žene, i ljubavnice-supruga oca, bio je Eros i Thanatos u neposrednom, prirodnom jedinstvu. Ona je bila cilj spolnih nagona i bila je majka u kojoj je sin jednom imao integralni mir koji je odsutnost svake potrebe i želje – Nirvanu prije rođenja. Možda je tabu na rodoskrvrnjenje bio prva velika zaštita od nagona smrti: tabu na Nirvanu, na regresivni poticaj za mirom koji je stajao na putu napretku, i samom životu. Majka i supruga su se razdvojile, i tako se razriješila fatalna istovjetnost Erosa i Thanatosa."

Školjka posjeduje Glas, tihi šum Okeana, pulsiranje talasa na Zidovima njenih Spirala – i šumove u pećinama, čije su Glasove upijale ušne školjke u vremenu kada je Svijest boravila u Sferama Nesvjesnog, kada nije postojala veza između Ideje, Misli, Jezika i Glasa. Neka entropija je postojala u Stvarnosti arhaičnog čovjeka, premda je i u ta davna vremena Svijet viđen. Oči su gledale dubinu prostora i uši su slušale polifoniju zvukova. Ruke su crtale krvlju linije na stijenama. A mirisi Svijeta, i tada su razabirani, kao mistične tvari, u laboratorijama Prirode. Baš kao što životinje doživljavaju Svijet.

Ta Entropija čula je povezana nekim potezom *deus ex machina*. Neko je spustio jezik, i proces traganja za Smislom je otpočeo. Glasovi su postali umnoženi; polifonija je okupirala Svijest. To višeglasje, te brojne glasove u našem mozgu teško je razlučiti, i objasniti prirodu tih Glasova. Glas je prisutan u DNK, u ljudskom Atomu, i prije nego što se razvije u organizam, jer je Glas urastao u materiju. Tehnologija je napravila komunikacijsku shizofreniju i umnožila je Glasove. Sada su Glasovi multiplicirani radio-valovima, satelitskom tehnologijom, bežičnom telefonijom i prenošenjem slika kroz prostor. Moderni čovjek živi prije svega u šumi Glasova bez da je razlučio prirodu i porijeklo pojedinačnog Glasa. Svijest je doslovno govoreći pod okupacijom Glasova.

Civilizacija je prije svega komunikacijska kategorija i ljudska zajednica diferencira se komunikacijskim sistemima. Ali čovjek tehnologijom multiplira Glas koji proizvode glasne žice, dok unutrašnje Glasove, glasove nervnog sistema i moždanih vijuga čovjek nije uspio opredmetiti tehnologijom. To su glasovi koji se prenose putem DNK i koji egzistiraju u podrumima Svijesti. No, tek kada bi u svijetu nastala komunikacijska shizofernija i svijet bi doživio komunikacijski kolaps. Naša svijest kroz DNK pamti Glasove iz Praskozorja Svijeta, samo što u nama postoji mehanizam zaštite. Naša Svijest se ponaša kao da je te Glasove iščezlih vremena zaboravila. Kad bi oni svi istovremeno u nama progovorili Svijest bi pregorila. A sve je već viđeno, oči novorođenčeta po ko zna koji put gledaju isti Svijet, ali ono živi, kao da taj Svijet doživljava prvi put. Šta je s tim Glasovima i kako diferencirati Glas iz DNK molekule ljudskog mozga? To je i za saznanja našeg vremena nepoznato. Um kao da posjeduje komore za te potisnute Glasove.